

látta.(...) Filmtechnikai szempontból tökéletes munka (...) különösen a balatoni viharról készített felvételek drámai szépségük.”⁶

„A vihar-jelenetnek dramaturgiai funkciója volt”, hangsúlyozta a cikk elején már idézett visszaemlékezésében az operatőr, Makay Árpád is. Tegyük hozzá: az akkoriban még kevésbé megszokott külső felvételek, a napfényes, szelíd Balaton, a telihold varázsolta aranyhíd, a kihalt őszi sétány hulló levelű fái a film más részeiben a lírai hatást, az emlékképek érzelmi erejét erősítették. Eiben és Makay felvételei magát a Brázay villát is főszereplővé emelik, szimbolikus jelentéssel ruházzák fel. A domb aljáról, alsó kameraállásból fényképezett, kivilágított ház a film elején maga a jólét megalapozta biztonság. Az épület akkor még karakteresebben uralta a dombtetőt, a pártüdülő korszakban hozátoldott szárnyak a kontúrjait ellaposították.

A „Kinek az emlékére?” kérdést a „miért? kezdetűek váltják föl ezek után.

Miért adta kölcsön Brázay Zoltán híres villáját és parkját a filmkészítőknek „eredeti” színhelyül? Tüdös Klára férje, Dr. Zsindely Ferenc az 1940-es évek elején kereskedelmi és közlekedési miniszter lévén a két család feltehetően régebből és közelebbről ismerte egymást. Baráti szívességet tett Brázay a rendezőnőnek? Vagy hasznot is hajtott számára a dolog? Filmet gyártani igen jó üzletet jelentett abban az időben.

És miért vált a *Fény és árnyék* annyira fontos az iparmágnás számára, hogy az öbölben egy Mária-szoborral kívánta megörökíteni az emlékét?⁷

Ismét csak találgatni tudunk. A Brázay család föl-emelkedése, meggazdagodása ragyogó sikertörténetként indult. Az 1940-es években azonban – a háborútól függetlenül – az árnyak is szaporodtak már. A család harmadik generációja megismerte az elkártyázott uradalmat, az elsikkasztott becsület, a tragédiába forduló szerelem történeteit is. Lehet, hogy Brázay Zoltán a filmmel és az emlékjellel saját családját akarta figyelmeztetni?

Jegyzetek:

1. In: Füredi História 10. szám, 18-19. p. és 12. szám 17. p.
2. Tüdös Klára (1895-1980); ruha- és jelmeztervező, népművészeti kutató. Az 1930-as években színházi és filmrendezéssel is próbálkozott. A Győrffy István Kollégium támogatója, az Országos Református Nőszövetség szervezője. A II. világháború alatt férjével, Zsindely Ferencsel Budapesten többszáz menekültnek nyújtott segítséget.
3. Gyimesi Kásás Ernő: Szemközt az első magyar rendezőnővel. Magyar Film, V. évfolyam 52. szám.
4. Mozi Ujság, 1943. IX. 8. – IX. 14.
5. Levél; kelt USA, Jericho 1993. május 7-én. Közre adja Dizseri Eszter Zsindelyné Tüdös Kláráról írott könyvében, 77. p. Kálvin János Kiadó, Budapest, 1994.
6. Film, Színház, Irodalom 1944. január 6-12. Edelsheim Gyulai Ella a Horthy családdal szoros rokoni kapcsolatban volt.
7. A Sibalszky Zoltán által említett gipsz-alak sajnos nem került elő felsőőri Fülöp Elemér hagyatékából.

SOMOGYI ZSIGMOND

SZÜLEINK EMLÉKÉRE

Ajánlás a leszármazottaknak:

„Anyám, az álmok nem hazudnak,
Takarja bár a szemfödél,
Dicső neve költő-fiadnak
Anyám, soká, örökkön él.”

(Petőfi S.)

Somogyi Géza

(1907 – 1945)

Somogyi Gézáné szül. Somogyi Karolin

(1914 – 1974)

A halottak nyugodjanak békével, ne zavarjuk őket, gondoltam eddig. Eltelt 60 év, és rá kellett jönnöm, ez nem egészen így van. Nyolc éves voltam apám halálakor, elég kevés emlék maradt meg róla bennem.

Kezembe kerültek apám levelei, melyeket a frontról küldött. Tábori levelezőlapok ezek, rettentő sűrűen teleírt, apró betűs, mára már alig olvasható írások. Anyám akkor oly divatos emlékkönyvével együtt, szent ereklyeként őrizte őket évtizedeken keresztül. Őrizte a még lánykorában az apámtól kapott szerelmes verseket is.

Ennyi idő után elhatároztam, hogy megfejem az írást, felderítem a titkokat. Sikerült, megismertem a levelek tartalmát. A hatásuk megrázó volt. Üzenetet kaptam a múltból a szüleimtől. Üzenetet kaptam a szerelemről, szeretetről, hűségéről, hazaszeretetről, becsületről és kitartásról. Üzenetet a kiszolgáltatottságról, sok szenvedésről, a reménybe vetett hitről. Hogyan tudnám meghálálni, nem tudom. Úgy érzem, legkevesebb, amit tehetek, ha bemutatom őket mindenkinek. Tanuljunk tőlük, a sorukból, hogy soha többet ne éljünk félelemben, kiszolgáltatottságban. Érdekes az élet, apám dédszülei száz évvel ezelőtt, 1849-ben ugyanilyen szerencsétlenül rövid ideig, harmincnyolc-negyven évig éltek. Ők akkor kolerában haltak meg. Hat kiskorú árvát hagytak maguk után. Apámék a huszadik században az ordas eszmék idióta képviselői által szított társadalmi kolera áldozatai lettek. Utánuk négy kiskorú gyermek maradt, ketten értük meg a XXI. századot. Szerk. megjegyzés: A Somogyi család története megjelent a Füredi História II. évf. 3. számában (2002).

Pedig minden szépen kezdődött. Szép szerelem, szép szerelmes versek, levelek, leánykérés. 1934-ben esküvő. A menyasszony és a násznép Öcsről érkezett hintókon, a lakodalmat itt, Füreden tartották nagy pompával. A fiatalok szerették egymást, dolgoztak, gazdálkodtak, gyarapodtak. Jöttek egymás után a gyerekek. Nem sokáig tartott, nyolc évig talán. Gyülekeztek a viharfelhők.

Apámat besorozták katonának. Póttartalékosként került be, négy gyermek apja lévén. Megkezdődött a kálváriája. Meg kellett védenie a hazáját, ezt lelkiismeretesen végre akarta hajtani, de semmire sem képezték ki. Célátalanul és értelmetlenül dobálták őket egyik helyről a másikra, sehol sem számítottak rájuk. Leszerelésről szó mégsem lehetett. Leveleiben próbálta itthon maradt családjában tartani a lelket. Éheztek, állandóan csomagért könyörgött. Naplót írt az utolsó napjairól. Leírja a bevetésüket, szenvedéseiket, hogyan menekültek be egy istállóba éjjeli szállásra, ahogy írja: az életösztonnek engedelmeskedve.

Reggel hatkor ébredve az üteg már nem volt ott. Otthagyták őket. Itt végeszakad a naplóírásnak, a leveleknek és az életnek. A halotti leltár mellett egy magyarázat: közelében egy aknavető felrobbant, és ő találatot kapott a fején. Miért van mégis olyan érzésem, hogy tábori csendőrök végezték ki, mert szökevénynek vélték?

Szegény Anyám! Drága Linuska!

Legkisebb gyermeke a szülés után hamarosan meghalt.

Anyám itt maradt három gyerekkel, a gazdasággal, özvegyen, fiatalon. A család házat találat éri, összedől, újat kell építeni. Rokonoknál kell meghúzódni. 1945–46-ban meghal nagyapám, nagyanyám.

Segített a „gondoskodó” állam: elvette a földet, hogy ne legyen gondja vele. Kuláknak minősítette, megadóztatta, beszolgáltatással zaklatta, hogy ne unatkozzon. Meg is lett a gondoskodás eredménye. Szegény 1956. október 23-án agyvérzést kapott. 42 éves korában fél oldalára lebént. Közben meghalt Géza fia, 24 évesen, agyvelőgyulladásban. Drága Linuska „bosszúból” még 18 évet élt félig bénán, és nevelte az unokáit. Még betegen is javamra volt, miatta nem diszszidáltam 56-ban. Nem tudtam itt hagyni.

1974-ben egy újabb agyvérzés végleg elvitte tőlünk.

Drága Szüleim, köszönöm, hogy élek, nyugodjatok békében, életek nem volt hiábavaló, az utókor örök hálával és megbecsüléssel tartozik Nektek.

Fiatok: Zsigmond, lányotok: Gyöngyi
Ami még kimaradt a János vitézből, azt így álmodta tovább egy másik János vitéz, aki szintén Iluskáját kereste – álomszárnyon – egy szomorú, borongós, vasárnap délután.

Szép tündérországból álomszárnyon járok,
Tündér-tavak partján Linuskámra várok.
Mesebeli ország tündér királylányát
Tündér-tavak partján de nehezen várják.

Mesebeli királynőmnek üzenetet küldök:
Szomorú az élet, mit egyedül töltök.
Tündérország királynőjét hívom, várom,
Legyen az én mesebeli boldog párom.

Mesebeli ország Tündérr királynője,
Tündér csókú álmaim megteremtője,
Mesebeli álmom váljék valósággá
Tündérajka csókja földi mennyországgá.

Mesebeli ország minden madárkája,
Menjetek, szálljatok repülve hozzám.
Daloljatok neki tündér melódiát,
Hívjátok a meséknek édes asszonyát.

Tündér-tavak partján két karom kitárom,
Tündér Linuskámat a szívembe zárom.
A szívébe zárja és el sem bocsátja,
Tündér királylányunk hűséges mátkája.

Mesebeli ország álmodó királya,
Tündér ország Tündér királylánya,
Egymás szerelmére nem hiába vártak,
Tündér tavak partján egymásra találtak.

Balatonfüred, 1934. november 25.

Géza

Kedves Linuskám!
1942. december 13.

Ha lehetséges, több levelet már nem írok, hanem majd személyesen jelentkezem. Jól érzem magam még idáig, a lábam sem fáj. Nem tudom, az utolsó hét majd milyen lesz. A gyerekek mit dolgoznak? Ha más dolguk nincs, megkezdhetnék a trágyahordást Bocsárra, a pince mögé. Pénzt ne küldjél, elég lesz, míg itt leszünk. Csomagot se küldjél, elég lesz a héten, amim van. Ha idáig nem is, de a héten, mire hazaérek, meghízzál ám, nehogy soványan találjalak. Jól nézzél ki, én annak örülök.

A héten éleslövészet és menetgyakorlatok lesznek. Ha valahol menetközben lepihenünk, akkor küldök még egy lapot, de ha nem is tudok, ne aggódjál.

Csókollak mindannyitokat, a gyerekeknek is add át.

Géza

Édes Linuskám!
1944. január 12.

Tegnap nem írtam, mert olyan hírek keringtek, hogy már mi leszerelünk. Olyan bizonytalan minden intézkedés, hogy nem lehet hozzá tartani. 16-an leszereltek, de én nem estem bele. De azok sem mehetnek haza, bizonytalan ideig itten kell maradniuk. Ha meg nem változik az intézkedés, úgy 15-én indulunk Esztergomba.

Megjöttek a Botondok, megkezdődik a kiképzés. Onnan Várpalotára megyünk, tehát közel kerülök. De lehet, hogy én is itt maradok az újoncok mellett a kiképző alakulattal.

Ha nem írtál idáig, ne írd ide, mert lehet, hogy már nem talál itt. Pedig szeretném tudni, hogy mi újság van odahaza. Azt hittem, hogy vasárnap haza tudok menni szabadságra, de nem tudom, hogy vasárnapig hogy alakul a helyzet. Ha itt maradok, akkor hazamegyek, nem tudom. Fekete hétvégére adnak-e valamit? Csókollak mindnyájatokat:

Géza

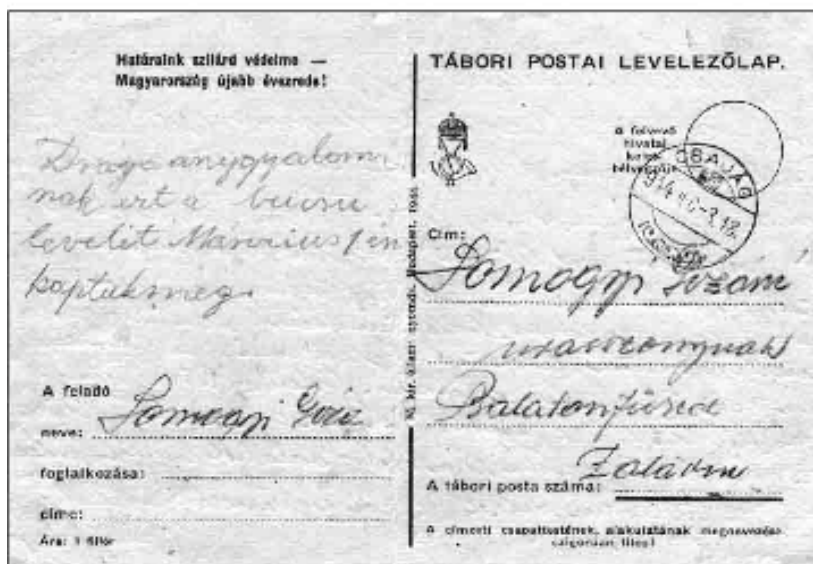
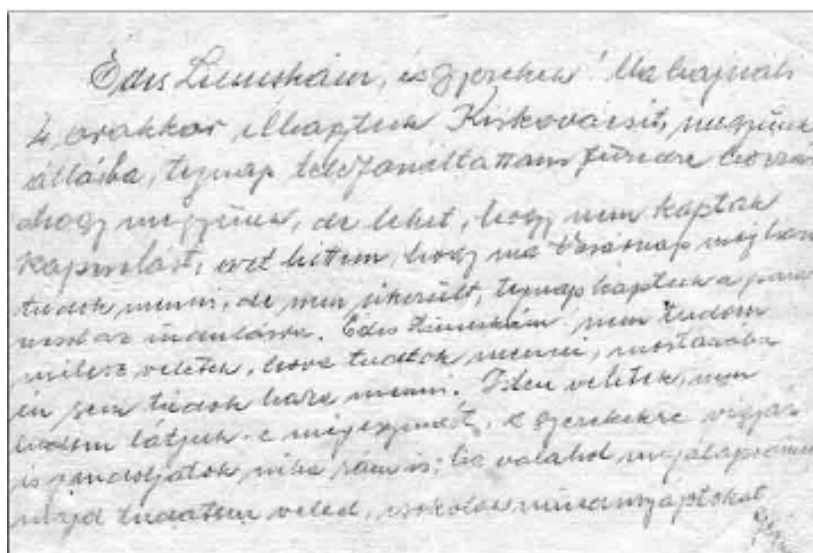
Édes Linuskám és Gyerekek!
1944. március 18.

Ma hajnalban 4 órakor elhagytuk Kiskovácsit. Megyünk állásba. Tegnap telefonáltam Füredre hozzászólást, hogy megyünk, de lehet, hogy nem kaptak kapcsolást. Azt hittem, hogy ma, vasárnap, még haza tudok menni, de nem sikerült. Tegnap kaptuk a parancsot az indulásra. Édes Linuskám, nem tudom, mi lesz velem, hova tudtok menni. Mostanában én sem tudok haza menni. Isten veletek, nem tudom, látjuk-e még egymást. A gyerekekre vigyázz és gondolatok néha rám is. Ha valahol megállapodnánk, tudatom veled.

Csókollak mindnyájatokat.

Géza

Ceruzával utólag ráírva: *Drága angyalomnak ezt a búcsúlevelét március 1-én kaptuk meg. (Vélhetően tévedésen alapul, a dátumból következtetve. szerk.)*

Édes Linuskám!
1944. június 09.

Szerencsésen megérkeztem, minden különösebb esemény nélkül. Még civilben vagyok, de lehet, hogy nemsokára öltözünk be, nem hadi ruhába, hanem csak gyakorló zsávy ruhába. Még sokáig itt bent kell lennünk, míg a menetet kiválogatják és összeállítják.

Nem olyan egyszerű dolog ez, lehet, hogy megint kihelyeznek bennünket, a 18-as laktanya teljesen üres. Felvidéki alakulatokat helyeznek el benne, mert állítólag kiűrtik Kárpátalját, erre nagyon sok orosz menekült van.

Legelőször a bükkönyt kellene levágnatnotok, lehetőleg reggel korán, mert már biztos hullik a magja. Géza levágja a Kari kaszájával, mert takaróval kell. Gyula a tarlókat szántsza, amik ősszel lesznek elvetve. A kukorica mellett egy darab elmaradhat tavaszi bükköny alá. A többibe rozstot kell vetni. Balázshegyhöz szintén rozstot és Bariskára is. Búza megy a kukorica-földbe meg Kisbocsárra, a krumpli vetése Lapostelekre. A többibe tavaszi lesz. A lucernamagot majd nemsokára meg lehet nézni, hogy nem-e megéri. Polgár Gyula az egyes Bandival megkezdhetné megekézni a szőlőket, de rendesen bánjanak a lóval. Balázshegyen szőlőőrzőt kellene fogadni most már. Pettkót meg kellene kérdezni, hogy nem-e beállítaná a vincellérjét.

Csókollak, Géza.

Édes Linuskám!
1944. június 18.

Itt vagyok Sopronban, a 48-as laktanyában. Boldizsár bejött és mondta, hogy volt nálunk, csak tudtam volna vele előre beszélni, hogy küldhettél volna tőle egy kis csomagot. Mert bizony most már elkelve. Fele kosztot kapunk, mint a kiképzésen. Kenyeret nem muszáj küldeni, az van. Már azt hittem, Pesten vagy, azért nem írsz. Remélem, nem fogod elhanyagolni. Írjál mindenről, magadról is, hogy – hogy érzed magad. Egy törülközöt, azt küldjél, hogy mi lesz itt velünk, azt nem tudja senki sem. Vagyunk tudatlanul és céltalanul. Állítólag 7 hetes kiképzésre maradnánk vissza, és aztán leszereltetnek, ha igaz lesz. A vonatok kezdenek elindulni. Ágfalván kedden vagoníroznak, itt máma vagoníroznak, zuhogó esőben.

Hallottam, hogy nálunk is bombáztak. Csak vigyázz nagyon, meg ne ijedj, mert tudod, hogy az Neked árt. Szerettem volna máma hazamenni, de minket, tartalékosokat nem engedtek. Még mindig azok mellett a lovak mellett vagyunk, amelyek visszamaradtak a menetből. Itt döglenek meg a nyakunkon, mert ennivalójuk az nincs, egy-egy marék rozsszalmát kapnak.

Írjál otthonról, hogy mennyire vagytok a gazdálkodással meg az építkezéssel. Pettkónak az el-

hozott cement árát fizessétek ki. Az Erdős tudja, mennyi zsákkal volt. Van valami segítségetek?

Ilusékról tudsz-e valamit, mert hallottam, hogy Pétert nagyon agyonverették, nem-e esett valami bajuk. Erre a címre írhatasz, talán-talán itt maradunk egy darabig.

Csókollak benneteket: Géza

Édes Linuskám!
1944. augusztus 12.

Nincs semmi bajom, itt vagyunk Sopronban, az orosz menekültek mellett állunk őrséget. Nem tudok bővebb felvilágosítást adni a jövőnkre vonatkozólag. A kérvényeket megmutattam a hadapródnak, azt mondta, kérjem a leszerelésem a kihallgatáson. Jelentkeztem pénteken, és pechemre akkor ment el szabadságra a századparancsnokunk, alighanem Vöröstóra ment, a vöröstói tanítónak a fia, valami Hogy vagytok odahaza?

Írjál mindenről, erre a címre írhatasz. A Kari hazament-e már?

Csókollak mindnyájatokat: Géza

Édes Linuskám!
1944. augusztus 19.

Ne aggódjál, hogy mind ez ideig nem írtam. Én hála Isten jól érzem magam, csak Te éreznéd magad úgy.

Egész héten úgy volt, hogy leszerelünk a hétvégén. Szerdán már úgy volt, hogy leszerellek, létszám feletti voltam. Délután már le is szereltem volna a többiekkel, de délre beérkezett egy távirat, hogy Élő tizedesnek megszületett a negyedik gyermeke. Így aztán az szerelt le helyettem. De lehet, hogy hamarosan megint rám fog kerülni a sor, mert soká nem maradhatunk itt, mert állítólag menet nem indul, mi is csak mint őrszázad-féle vagyunk itt. A nyíregyházi 12-esek foglalják el a kaszárnyájukat, akiket ide költöztetnek. Sopronba a közeli napokra várjuk őket.

Tetőled pedig levelet várok, mert már esedékes lenne. Ma, péntekig nem kaptam. A kinevezésem, ha megérkezik, küldjed el utánam ajánlva, lehet, hogy szükség lesz rá. Nem tudom, meddig leszünk itt, de azt hiszem, egy csomagot útnak indíthatsz, mint gyorsárut, így legelőször időben megkapom. Írjál, hogy mi van odahaza, a bolygói szóját haza vitték-e már?

Csókollak mindnyájatokat. Géza

Édes Linuskám!
1944. augusztus 19.

A csomagot ma délután köszönettel megkaptam. Az előbb adtam fel egy levelet, amelyben értesítetek, hogy nem kaptam meg. Tehát tudatom, hogy éppen a legjobbkor kaptam.

Nagy a készülődés, most kaptam meg a fejkönyvet és a zsebkönyvet, azután konzervet vételeztünk. Ha valami közbe nem jön, nemsokára indulunk Rahóra, a hegyi vadászok közé osztanak be bennünket. A pót-keret-parancsnokságon próbálkoztam, de azt mondta a keretparancsnok, hogy nincs módjában rajtam segíteni. Ha most nem is, de legközelebb úgy is elvinnének.

Kedves Linuskám, arra kérek, hogy nyugodjatok meg, és várjátok be hittel és reménnyel, míg visszatérhettek. Ha odaérek állomáshelyemre, mindjárt tudatom címemet és írjal szorgalmasan az otthoni dolgokról, vigyázz, ne izgasd magad, mert az egészséged rontod azzal. Isten veletek, a viszontlátásig csókollak mindnyájatokat: Géza

Édes Linuskám és Gyerekek!

1944. augusztus 28.

Légy erős a mostani súlyos és nehéz időben, nehogy összeroskadj a reád nehezedő teher alatt. Gondolom, hogy vártál haza vasárnapra, mint ahogy ígértem, de a sors nem úgy akarta, mint ahogy eltervezтік, nem adtak sem szabadnapot, sem eltávozást, sőt még a kaszányából sem volt szabad kilépnünk. Készültek az elkövetkezendőkre, csak mivelünk nem tudatták, egész a mai napig halogatták, hogy a tartalékosok le fognak szerelni legkésőbb elsejéig. A mai nap azonban megtudtuk, hogy csak ámítottak bennünket. A nyíregyháziak beérkeztek vasárnapra, a mai nap értesítettek bennünket és a kettőből állítottak össze egy menetet, mert már mind a kettő annyira kimerült, hogy nem tudtak külön egy ütöképes ezredet kiállítani. Sajnos az úristen úgy akarta, hogy én is beleessem, de bízzunk benne, talán megsegít, és erőben egészségben fogjuk egymást viszontlátni, mert annyi időt sem adtak, hogy legalább az otthoniaktól tudott volna elbúcsúzni az ember. Már délután indultunk, és Rahó végállomással ott fogunk felszerelni, mert innen tovább megyünk, de csak 20-án megyünk. Lehet, hogy az erődítési munkálatokhoz visznek bennünket, vagyis nem frontszolgálatra. Most jönnek be az újoncok és az elmaradt korosztályok is. Nem fogják képezni őket, hanem hozzák őket Tiszabogdányba az erődítési munkálatokhoz. Az ott van Rahó mellett. Be sem öltöztették őket, saját ruhájukban kell nekik jönni.

Ez a Magyar Tisztikar, az ember a tizedesnél kezdődik, azon alul csak állatok vannak, kétlábúak és négylábúak. Annyira sem érdekelték bennünket, hogy megmondják a való helyzetet, hogy emberek, ez és az vár rátok, nem szereltek le, hanem ide és oda leszte irányítva, legalább a családokat értesítétek, vagy egy kis csomagot kérjétek, hogy az útra legyen ennivalótok, mert bizony semmi ennivalóm sincs.

Anélkül kellett elindulnom. Legalább az ember tudott volna a való helyzethez tartani, oda meg bajos lesz csomagot küldeni.

Nem tudom, odahaza hogyan állítjátok be a gazdálkodás folyamatát, rátok bízom. Mindenesetre, ha tudtok fogadni, fogadjatok két embert, vagy öregebbet is. Nem tudom, fölmentéssel lehet-e kezdeni valamit. A főbíró előtt föl kellene tárni a helyzeteteket és megkérdezni tőle, hogy mit tanácsol, hova kellene folyamodni, a minisztériumba-e, vagy az ezredparancsnokságra.

Bizony, nagyon próbára tesz bennünket ez a háború. De én csak azt kérem tőletek, hogy értsétek meg egymást, legyetek türelmesek, és ne veszítsétek el a hiteteket. Minden jóra fordul egyszer és lesz boldog viszontlátás, lehet, hogy nem sokára. Úgy adja az Isten.

Viszontlátásra, csókolkok mindenkit:

Géza

Édes Linuskám!

1944. szeptember 14.

Zalaegerszegre nem engedtek el. Azt mondta a hadnagy úr, hogy ilyen levélre nem adhatnak szabadságot, táviratot küldtem, hogy nem mehetek. Körülbelül 20-ig, keddig maradunk itt, aztán visszamegyünk a csapattestünkhöz. Azaz, most mondták, hogy már a tüzérséghez tartozunk, mert a 12-es aknavetőket a tüzérséghez sorolták. Tehát az a helyzet, hogy ha vége lesz a tanfolyamnak, akkor vagy itt maradunk Hajmáskéren, vagy pedig Sajókazinczra kerülünk. Tehát meg kell várnunk, míg meg lesz az elhelyezésem, most ide hiába küldenétek kérvényt, itt nem fogadnak el semmit, mert nem ide tartozunk. Majd ha az új helyünkre kerülünk, akkor talán lehet valamit kezdeni, mert Ernyey László hadnagy ütegparancsnok a parancsnokunk.

Vasárnap hazamennék, de olyan rossz az összekötetés, hogy nem tudom, miként kerülnék haza. Nagy most itt a riadalom, körülöttem a légvédelem erősen tüzel, mindenki látta, hogy hét gépet lelőttek.

Csókol: Géza

Édes Linuskám!

1944. szeptember 15.

Tegnapelőtt írtam, hogy haza fogok menni, de ahogy a körülmények mutatják, nem lehet, mert szombat és vasárnap éleslövészetünk lesz, és így nem engednek el. Utána pedig megyünk Sajókazinczra, Miskolc mellé, a civil ruhát nem tudom, hogy szállítom haza.

Csókol mindenkit: Géza

Édes Linuskám!

1944. szeptember 20.

Tegnap, 19-én délután jöttünk el Hajmáskérről ide föl Gömör-megyébe, Sajókazinczra, ma délre érkeztünk meg. Talán két hétig leszünk itt, nem hiszem, hogy

szabadságra elengednek, mert nem sok idő áll rendelkezésünkre. Tegnap fel akartam adni a civil ruhámat, de a csomagforgalom tegnap és ma szünetelt, így kénytelen voltam magammal hozni, nem tudom, hogy kerül majd haza. Ha kérvényezni akartok, akkor ide, Sajókazinczra küldjétek a 2. Hegyivadász üteg a.v. szakasz pótkeret parancsnokságra. Vagy Nagyörszi Miklós vezérőrnagy úrnak a személygazdálkodás országos kormánybiztosának Budapest. Mellékeljétek az összes szükséges iratokat, a családi állapotról a Főbírótól igazolványt a Gazdasági felügyelőségtől. Szintén vegyétek bele, hogy póttartalékos és három családos. Ha esetleg küldeni akarsz valamit, úgy gyorsárúként add fel, mert másképp nem kapom meg. A szappantartóm is otthon maradt, másra talán nincs is szükségem. Még idáig jól érzem magam, remélem, Te is, írjál magatokról minél többször. Lehet, hogy a háború végéig nem láthatjuk egymást, de reméljük, hogy nem tart sokáig. A tegnap esti légítámadás Pest mellett ért bennünket, közelről láhattunk éjjeli bombázó borzalmat. Oroszok voltak, csak mifelénk ne szórjanak. Mindnyájukat csókolom, a legközelebbi viszontlátásra.

Géza

Édes Linuskám és Gyerekek!

Talán ideje lesz, hogy benneteket is értesítsek, hogy hol és merre bolyongok széles e hazában, mert bizony hogy Sopronból elindultunk, azóta mindig bolyongok 15-öd magammal, mi vagyunk a bolygó zsidók, egyik alakulattól a másikig dobnak bennünket, mindig úgy igyekszünk, hogy mindenhol lekéssünk. Mire Ráhora értünk, onnan már elment az alakulat, ott már nem lehetünk, áthelyeztek bennünket Gömör megyébe, Feledre. Ide értünk 4-én este. Úgy siettünk, hogy a menetet itt is lekéstük, az elindult 3-án, vasárnap este 9 órakor. Mi pedig hétfőn érkeztünk, nagyon meg voltak rökönnyödve, hogy mi honnan pottyantunk ide. Természetesen már itt sem kellettünk. Itt töltöttünk el 3 napot tétlenségben, míg végre úgy határoztak, hogy úgysem tudnak itt használni bennünket, hát áthelyeznek Hajmáskérre. Tehát közel kerülök. Te is, amikor akarsz, fel tudsz keresni, Iluséknál pedig meg tudsz szállni, és én is sűrűbben haza tudok menni. Egy darabig ott leszünk, és onnan is át fognak helyezni másik alakulathoz, ha már meguntak bennünket.

Ma csütörtökön 1620-kor indulunk innen, vasárnapra talán megérkezünk Hajmáskérre, nekünk nem sürgős az utazás. Feled fent van a határszélen, Fülek és Rimaszombat között. Tegnap Miskolcot nagyon agyonverették, Ózdot is, az ott van mi mellettünk, sokan menekülnek innen is ki a falukba. A múltkor, hogy Sopronból elindultunk, heten távoztunk el önkényesen, nem gyerekjáték, mert szökésnek veszik,

és haditörvényszék elé állítják az embert. Négyen nem értek be közénk, azokat már agyon is lőtték. Ha beérkeztem volna, nem lett volna semmi bajom. Nekem is jobb volt eljőnnöm a fél hetes vonattal, mert így időben be tudtam érni, és elérhettem a csapatot. Ha olyan idő lesz, majd egyszer keressetek fel a Gyöngyivel vagy valahány gyerekkel, talán nem lesz rossz sorom, mert szakács leszek. De ezt még korai mondani, mert még nem tudom, a gyakorlatban hogy válik be.

A viszontlátásig mindenkit csókol:

Géza

Édes Linuskám!

1944. október 13.

Még itt vagyok Hajmáskéren, ma, vasárnap haza akartam menni, de nem sikerült. Biciklit nem sikerült kapnom, vonat meg nem ment, így kénytelen voltam itt maradni. Lehet, hogy nem sokáig lehetünk itt, egymás után állítják fel a meneteket.

Máma indultak el a Soproniak innen. Gyarmati Jóska volt köztük, meg a szőlősi Szepesi Imre. Beszéltem vele, Dunaföldvárra mennek, gyalogosan. Ha vasárnapig még itt leszünk, akkor valami úton-módon hazamegyek. Lehet, hogy egy bajtársam is lejön velem. Tekintettel a helyzet komolyságára, sem eltávozást, sem szabadságot nem adnak.

Egyébként jól vagyok, csak a hazai fogyott el, pedig nagyon rá vagyunk utalva. A rossz csatlakozás miatt nehéz hazajutni. Vasárnap számíthatsz rám.

A nagy fordulat levelem írása után következett be. Azt hittem, odahaza bővebben tudtok róla, tehát tisztában lehettem a következményekkel, haza semmi esetre sem mehetek.

Meggondoltam, ha csak addig nem változik a helyzet, ha kiegészül a héten az ütegünk, akkor megüünk az elkerülhetetlen felé.

Csókol mindannyitokat: Géza

Édes Linuskám!

Ma, szombaton kaptam meg lapodat, igyekszem válaszolni rá, mert bizony sok benne a panasz. Az biztos, hogy ha odahaza lehetnék, talán másként alakulna minden. Még csak az van hátra, hogy édesanyám is betegdjék meg, akkor aztán megáll minden. Csak valami kisegítőt lehetne melléje fogadni, hogy annyival is könnyítene rajta. Még jó, hogy Lenke veletek maradt, legalább könnyít valamit bajotokon. Gyulával is összevesztetek? Ki lesz akkor a segítségetek, pláne ha mindegyik elmegy? Kellene valami internáló tábornál érdeklődni. Alighanem van Siófok mellett és valahol Kilitinél. Talán ha egy kicsit később is megyek haza, mégis jobb, mintha kivittek volna.

Tegnap írtam, hogy csomagot küldjete, nem gondolok sültekre, vagy ilyenekre, elég, ha egy kis szalonnát küldesz, meg egy kis tésztát. Ha vasárnapig nem szerelünk le, akkor megpróbálok vasárnapra szabadságot kérni. A borról nem írtál semmit, elvitték-e vagy sem. Ha nem vitték el, akkor fel kell őket szólítani, hogy bizonyos határidőn belül vigyék el, tovább nem várunk.

Itt a helyzet változatlan.

Csókollak: Géza

Édes Linuskám!

Csomagodat most hétfőn 6 órakor kaptam meg, még itt tudtam belőle enni. Köszönöm, hogy a legjobbkor gondoltál reám, legalább az úton ennivalónk.

Nyolc órakor indulunk fel a Kárpátokba, Rahóra. Az előbb adtam fel egy levelet, melyben írtam, hogy nem kaptam meg a csomagot, ez olyan, mintha az Isten küldte volna ezt az utolsó pillanatban. A kenyér az elromlott benne, a tésztát meg a többit tudtam használni.

Édes Linuskám!

1944. november 2.

Sajnos nem tudok vasárnapra sem hazamenni. Ma délután, estefelé esküdtünk fel, és szerelnék fel bennünket amennyire lehetséges. Holnap éleslövészetre megyünk Hajmáskérre.

Szombaton aknavetővel lövünk le, és azután – következik amitől legjobban féltél – vasárnap összeáll az üteg és létrejön az indulásunk a végzet elejébe. Sajnos annyi időt sem engednek, hogy elbúcsúzzak Töletek, hogy legalább utoljára is családi körben lehetnék. Nem tudom, hogy tudnátok ide eljönni, mert minden állomástól messze van. Az érmelegítőm is otthon maradt. Igyekeztek úgy rendezni mindent, mintha otthon lennék. Ha valahol megállapodnánk, közlöm címemet és tábori számomat. Csókollok mindnyájatokat, kicsiket és nagyokat. Isten veletek: Géza

Kiskovácsi XI. hó

Édes Linuskám és gyerekek!

1944. november 23.

Szerencsésen megérkeztünk Pappal 11-kor már itt is voltunk Kiskovácsiban. 11 órára már le is feküdtünk. Nem tudom, hogy még meddig leszünk itt. Különböző hírek keringenek, állítólag Gödöllőre mennénk. Mire megérkeztünk, két szakács meg egy őrvezető megszökött.

Egy patront otthon hagytam a pohárban, ne add oda a gyerekeknek, mert még veszélyes, nincs kilőve. A jegyeket, ha elküldenéd, már amiről beszélünk, akkor a következő címre küld: I. Hegyi Tüzér a.v.

üteg Berhida. Nem tudom, a franciával mit csináljatok, mert lehet, hogy Gyulának rövidesen be kell vonulni, és akkor nem lesz senki az állatok mellett. Ha nem kellene bevonulnia, akkor alighanem a télre maga is, lehet hogy télre mások is csökkentik a bért, meg a bor mennyiségét. Meg kellene érdeklődni.

Csókollak mindnyájatokat,

Géza

Édes Linuskám!

Megint Balról írok. Itt vagyunk menetgyakorlaton. Szombaton is itt voltunk. Állítólag elsejére talán leszerelhetünk. Hogy vagytok odahaza? Remélem, jól. Ne légy elkeseredve, majd csak jóra fordul minden. Sok csomagot ne küldjél, mert nem olyan nagyon szükséges. Írjál sűrűen az otthonvalókról.

Csókoll mindenkit: Géza

Édes Linuskám!

Szerda hajnali 3-kor írom levelem a celldömölki pályaudvaron, útban vagyok Ajka felé. 36 óra eltávozást adtak. Nem tudok Ajkánál tovább menni, mert még mire ... este jelentkezni kell. Valósággal úgy küldtek bennünket, hogy csak menjünk, ne legyünk odabent. Nem tudják, hogy miért mentünk vissza, nem tudják, hogy mit csináljanak velünk, csak legyünk egész nap. Dermesztő hideg van a laktanyában. Egész nap, egész éjjel fázunk. Ezért is igyekeztem eltávozni. Azt mondják, e héten leszerelünk. Lehet, hogy vasárnap otthon leszek, kb. Pénteken, vagy szombaton leszerelhetünk.

Kovács főhadnagy úrnak átadtam Lohonyai levelet. Azt mondta, 7-én jelentkezem, és akkor elintézi, hogy áthelyezzenek. Ebből gondolom, hogy leszerelhetnek, mert csodálkozott rajta, hogy engem nem szereltettek le dec. 20-án a többiekkel.

Másképp jól vagyok, tehát vigasztaló, hogy a legközelebbi vizontlátásig csókollak mindannyitokat.

Géza

Édes Linuskám!

Ne aggódjál, még hála Isten megvagyok egészségben. Itt vagyok nem messze, de a körülmények úgy hozták, hogy mind ez idáig semmi életjelt nem tudtam adni magamról. Ha lehetséges, rövidesen haza is megyek. Addig is csókollak mindnyájatokat.

Géza

Kedves Édesanyám, Lenke és Ibi!

1944. december 31.

Ma szombaton délután 3 órakor indulunk Berhidáról. Még ez idáig jól érzem magam, míg tudok, és míg

életben leszek, írok többször is. Isten velük, és kívánok sok jó egészséget, csókolom mindnyájukat: Géza

Édes Linuskám!

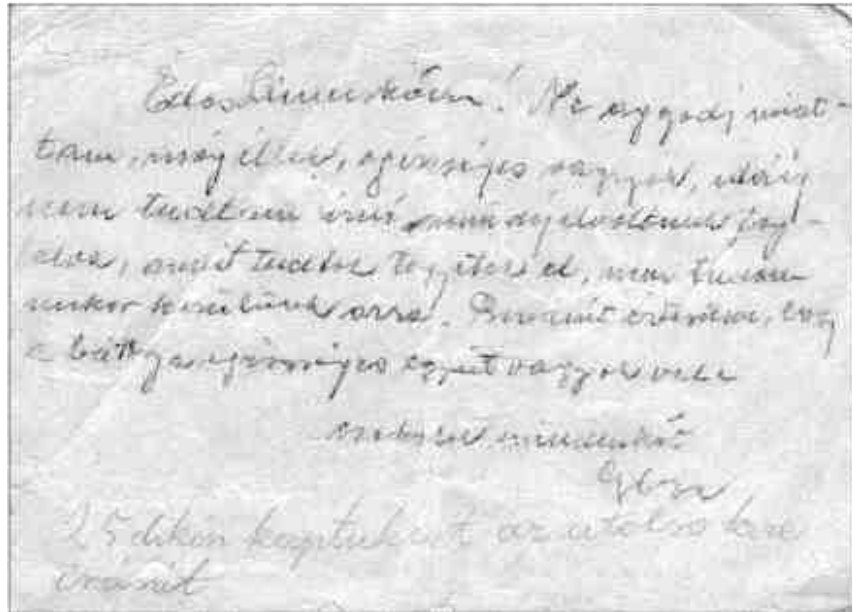
1945. január 4.

Ne aggódj miattam. Még élek, egészséges vagyok. Idáig nem tudtam írni, mindig el voltunk foglalva. Amit tudtok, tegyetek el, nem tudom, mikor kerülünk arra. Benánét értesítsd, hogy a bátyja egészséges, együtt vagyok vele.

Csókol mindenkit: Géza

Ceruzával utólag ráírva:

25-én kaptuk meg ezt az utolsó keze írását.

Napló

1945. január

Kiskovácsiból elindultunk, december 3-án hajnali négy órakor, Csajágra értünk 6 órára, ott töltöttük a délelőttöt. Délután elindultunk Kajár felé, este, sötétben foglaltunk el tüzelő-állást a falutól keletre.

Másnap, harmadnap nyugodtan, bunker ásásával telt. Csütörtökön este lőtt bennünket az orosz, éjfél után mi is leadtunk pár lövést az első szakasszal. Reggel hatkor megint ösztüzeket adtunk le, persze az orosz is elkezdett löni bennünket. A helyzetünk mind tarthatatlanabbá lett, az ellenség már 300 méterre megközelített bennünket. Megint elkezdünk löni aknavetőkől. Közelharcra került sor, mert az előtünk lévő temetőbe betörték az oroszok. Aknavetőkön tüzére még élénkebb tüzet indítottak az oroszok. Erre parancsot kaptunk tüzelőállásunk elhagyására. Amint a tüzéség észrevette mozdulatunk, zárótüzet adott le elénk az orosz, és két oldalról verettek bennünket. Négy vetőt otthagytunk, négyel pedig elmenekültünk Berhida felé, kora délután 4 órakor érkeztünk meg. Az orosz vagy a német tüzéség egész Küngösig verette utánunk az utat.

Berhidán háltunk, másnap, szombaton is itt maradtunk. Vasárnap délután 3 órakor a hadnagyunkkal néhányad magunkkal 6 kocsival elindultunk Kajárra, vissza a tüzelőállásban hagyott aknavetőkért. Csúnya, hideg havas eső esett egész úton. Csajágról már meg lehetett látni, hogy ég Lepsény és Kajár, az egész vidéket megvilágította. Az úton egy katonával találkoztunk, azt mondta, oda ne menjünk, mert ott már oroszok vannak. Az alhadnagy úr azt mondta, hogy csak előre. Így, ha nem is nagy lelkesedéssel, de mentünk előre. Ahogy oda értünk, egy német tigris épp

akkor vontatta ki a mi aknavetőköt az országútra. Még egy vetőköt sikerült kivontatniuk, de kettő ott maradt, mert egyre lőttek, és oda-oda verettek egy-egy lövést. Kilenc órára értem vissza Berhidára, egészen átázva.

Másnap összeállították az üteget, megállapították a létszámot. 135 főből 35 maradt, a többieket elosztották hat vetőhöz, és elindultunk Nádasdladány, Jenő, Tés és Fülén a fák alatt foglaltunk el tüzelőállást. Soha nem tapasztalt sárban, ami félszázig ért, kellett előrenyomulni. Mire odaértünk, meg eleredt az eső. Egyet lőttünk csak, és újra tüzelőállást kellett foglalnunk a sártengerben. Alighogy elhagytuk állásainkat, az orosz tüzéség azonnal tűzzel árasztotta el.

Ott áztunk-fáztunk, kint a szabadban kellett volna hálnunk, de a parancs ellenére is az életösztön bevitt bennünket egy istállóba, meleg helyre és ott aludtunk. Reggel hatkor ébredtünk, de sajnos az ütegünk 2 órakor tovább ment.

Halotti leltár:

Somogyi Géza őrv.

1 db Omega zsebóra

2 db zsebkendő

1 db zsebkés

1 db zsoldkönyv

1 db levéltárca 310 P -vel

1 db pénztárca 8 P. 6 f -rel

kis kulcs

3 csomag cukor

1 db nadrágszűj

1 db ceruza

1 db kanál villa

1 db sebkötöző csomag

Répánszky György tiz.